

**Ústav skla a keramiky
Fakulta chemické technologie
VŠCHT Praha**

FUNKČNÍ POVRCHOVÉ VRSTVY

- I. Oxidické sol-gel vrstvy na sklech a jejich vlastnosti**
- II. Vrstvy pro dentální a chirurgické implantáty na Ti-substrátech**

NPV II projekt 2A-1TP1/063

**Josef Matoušek, Aleš Helebrant, P. Bezdička (ÚACH AVČR)
Dana Rohanová, Diana Horkavcová, Helena Hradecká,
Lenka Šormová, Zuzana Cílová, Ludvík Šanda, Lukáš Brázda, M. Touš,
E. Borshcheva,**

I. OXIDICKÉ SOL-GEL VRSTVY

1. Složení vrstev

jednosložkové (SiO_2 , TiO_2)

dvojsložkové ($\text{SiO}_2 - \text{TiO}_2$)

na bázi SiO_2 nebo TiO_2 s příměsí jedné nebo více přísad (Fe, Mn, Cr, V, Cu, Au, Ag, PDMS)

2. Problematika přípravy vrstev

- výběr prekurzorů (tetraethoxysilan -TEOS, tetra-n-butyl orthotitanát - TiBu) pro přípravu solů
- výběr rozpouštědla, katalyzátoru a dalších složek solů
- určení vhodného poměru složek solů
- postup při míchání složek solů
- výběr způsobu a podmínek při nanášení gelu na substrát
- určení podmínek pro sušení a výpal vrstev
- optimalizace podmínek přípravy vrstev s ohledem na požadované vlastnosti

3. Metody kontroly průběhu přípravy vrstev a stanovení vlastností vrstev

- **Optická a elektronová spektroskopie**
- **RTG analýza**
- **Thermogravimetrické metody**
- **UV/VIS spektroskopie**
- **IČ spektroskopie**
- **Sledování koroze vrstev vodnými roztoky**
- **Měření adheze, tvrdosti a tloušťky vrstev**
- **Měření úhlu smáčení povrchu vrstev vodou.**
- **Posouzení fotodegradačních schopností vrstev**
- **Stanovení baktericidních vlastností vrstev**

Základní charakteristika vrstev SiO₂ a TiO₂

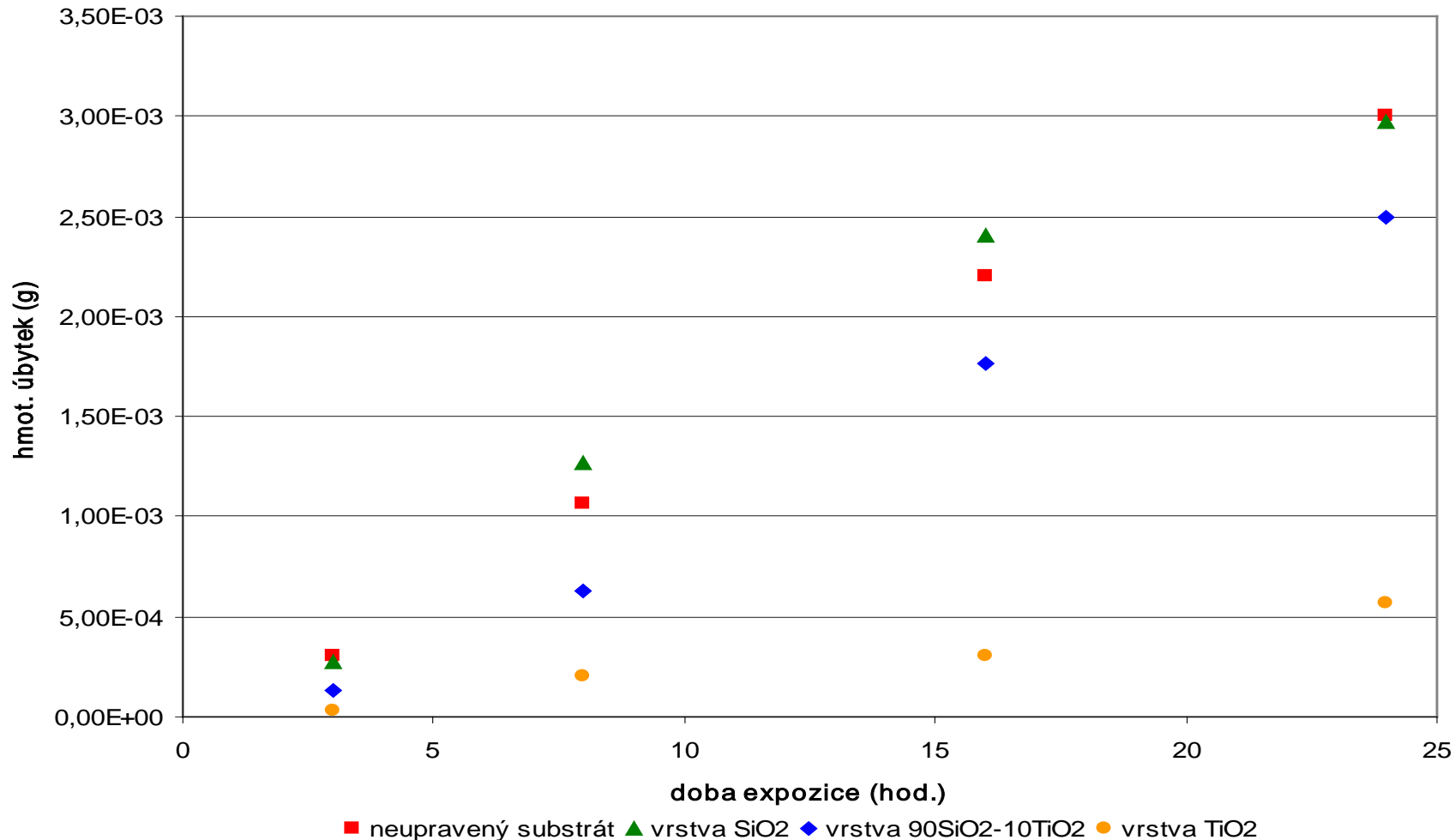
- Fázové složení
- Tloušťka
- Porozita
- Chemické složení (u vícesložkových vrstev)
- Specifické vlastnosti

4. Funkční vlastnosti vrstev na bázi SiO_2 a TiO_2

- **antikorozní**
- **optické** (absorbance světla – barevnost, antireflexní, reflexní)
- **fotodegradační**
- **hydrofilita – hydrofobita**
- **antibakteriální účinek**

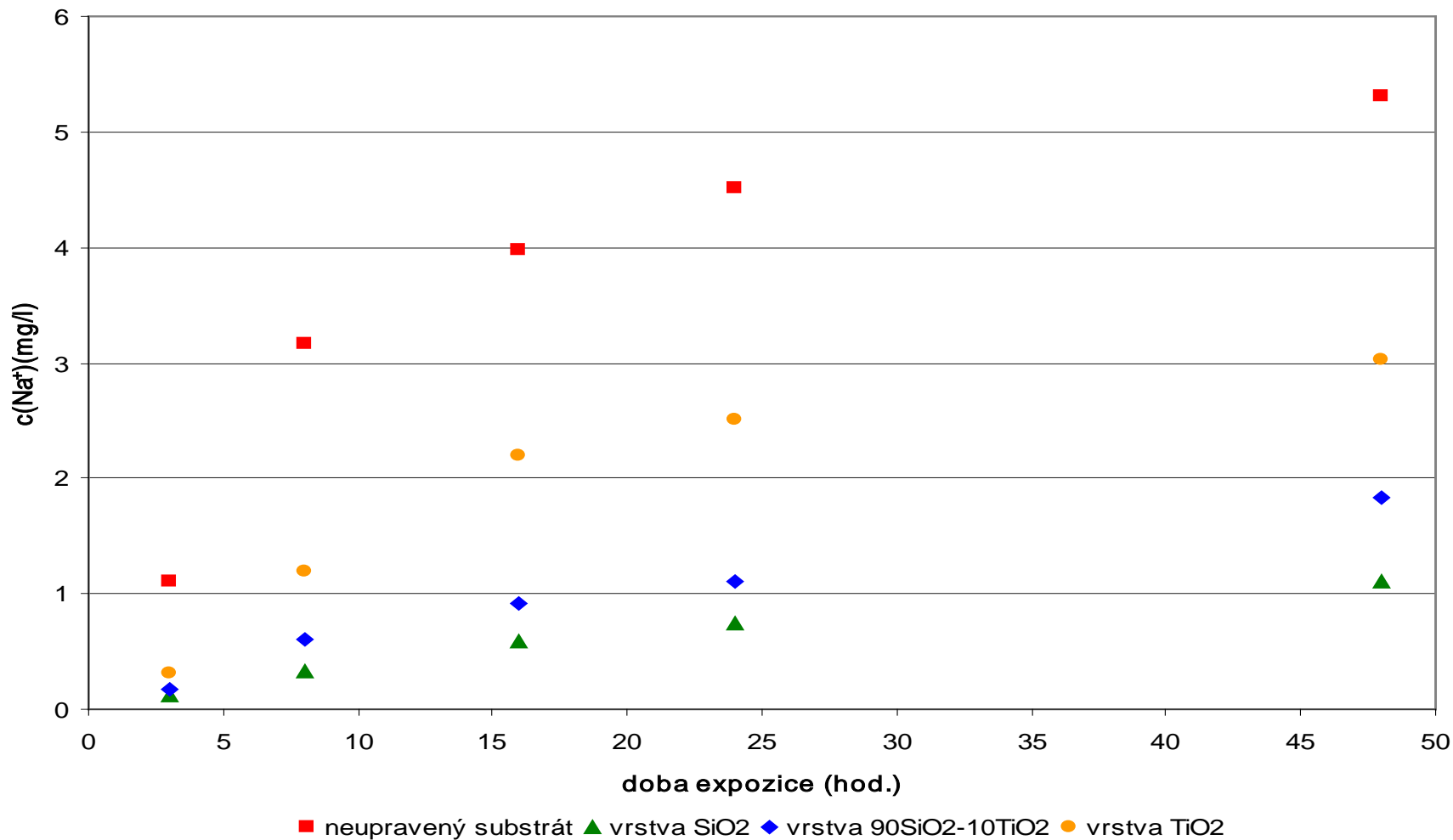
Chemická odolnost vrstev a ochrana povrchu skla proti korozi alkalickými vodnými roztoky

Hmotnostní úbytky vzorků při pH = 12,5 a t = 60°C

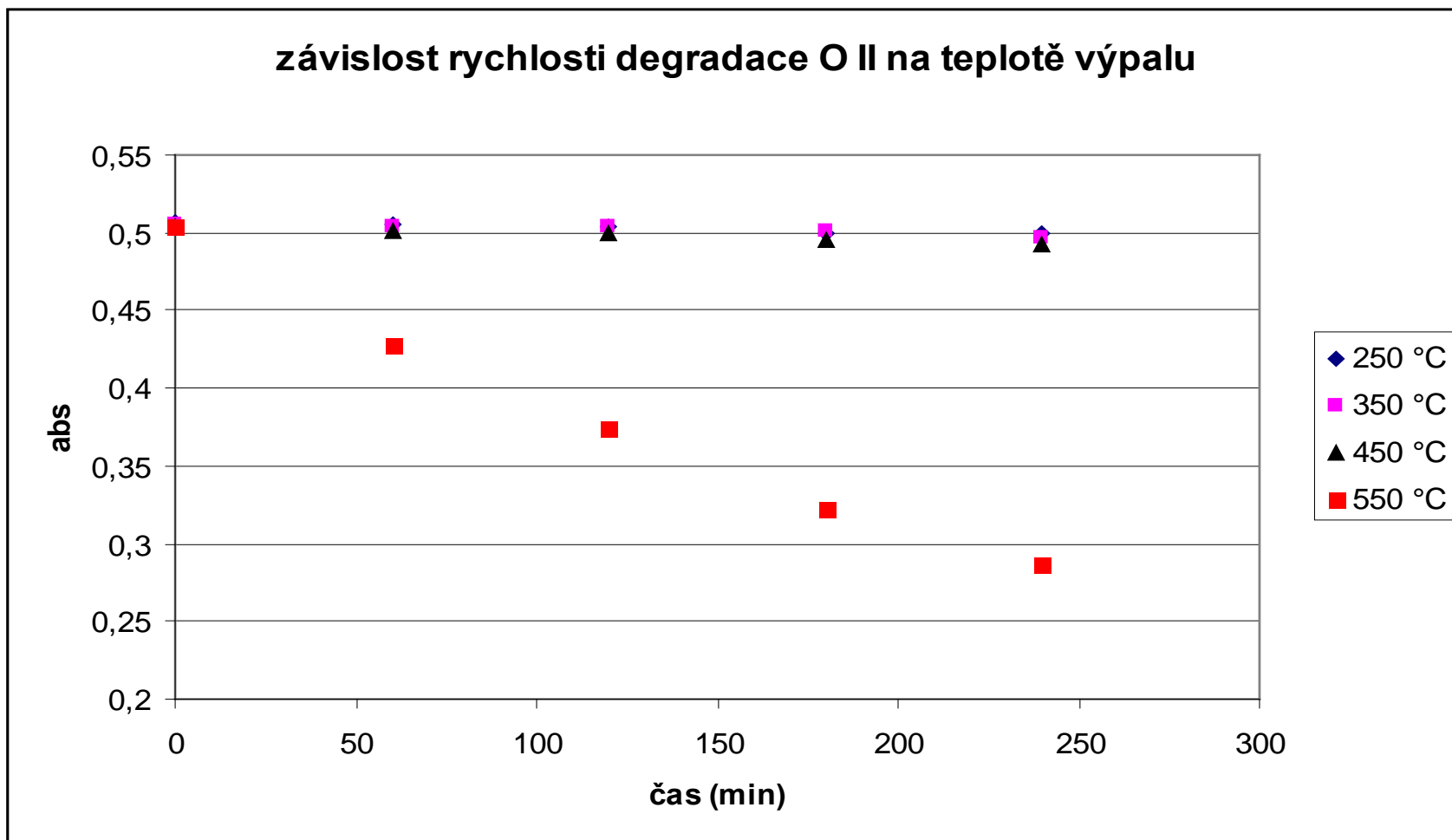

Chemická odolnost vrstev a ochrana povrchu skla proti korozi kyselými vodnými roztoky

Závislost $c(\text{Na}^+)$ na době expozice při pH = 2,2

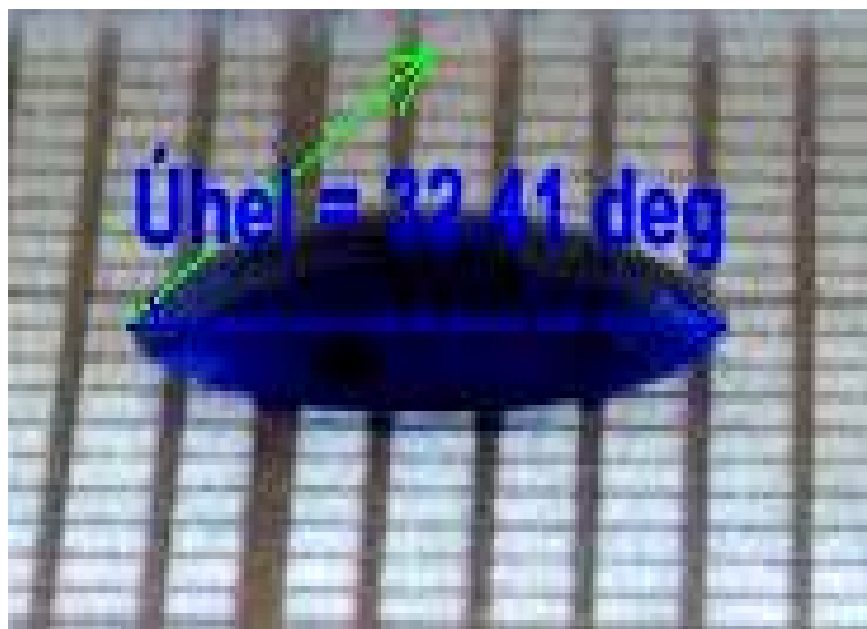

Fotodegradační účinek vrstev TiO₂

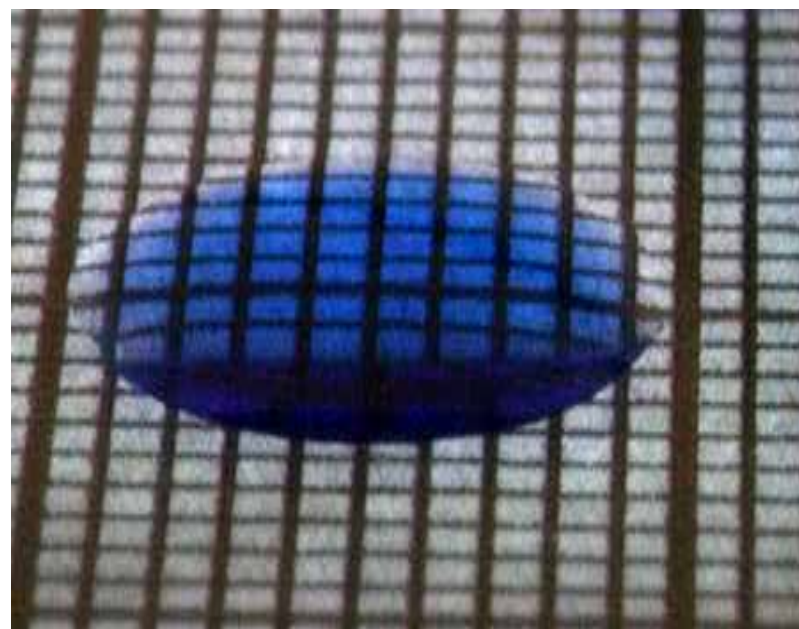

Úhel smáčení vodou na povrchu vrstvy TiO_2

A – před ozářením UV paprsky, B – po ozáření UV paprsky (1h)

A

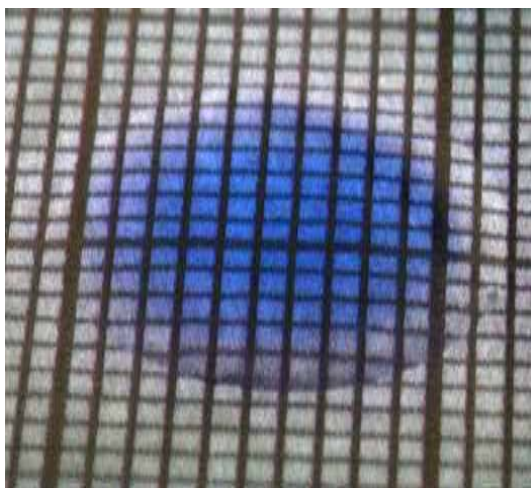

B

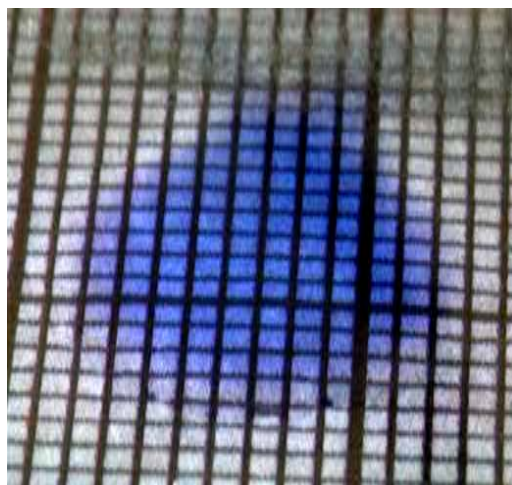
Smáčivost povrchu vrstev TiO_2 s přísadou kovů bez ozáření UV paprsky (smáčecí úhel neměřitelný – superhydrofilita)

A – vrstva s přísadou 0,5 hmot.% Au, B – vrstva s přísadou 1 hmot.% Cu, C – vrstva s přísadou 2 hmot.% Ag

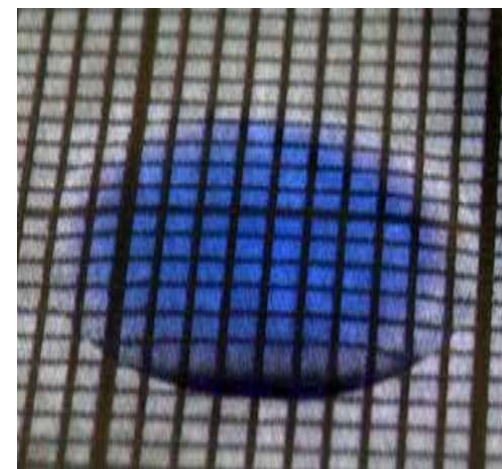
A

B

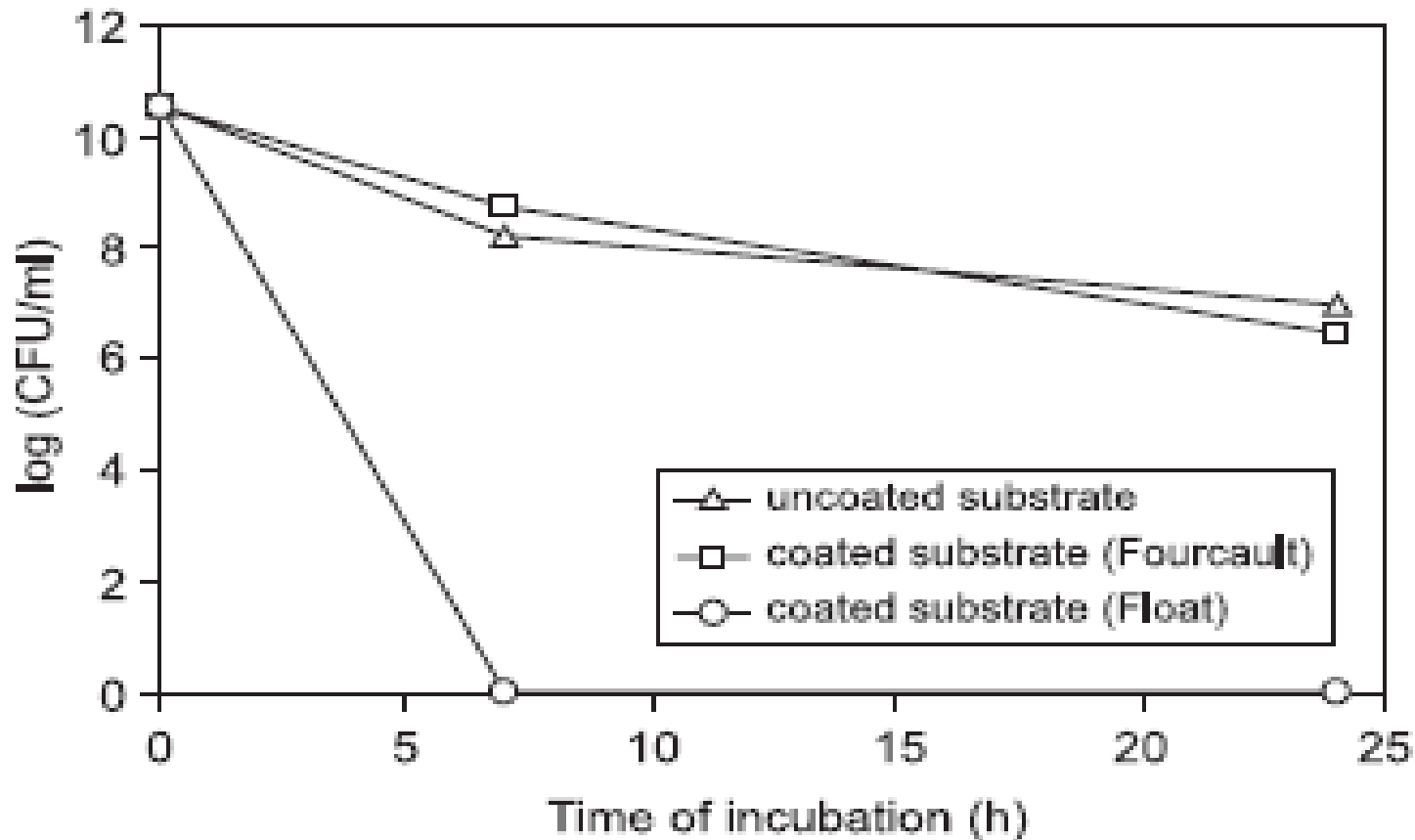

C

Antibakteriální vlastnosti vrstev SiO_2 s přísadou Ag (výpal $500\text{ }^\circ\text{C}$)

Závislost log koncentrace bakterií E-coli na čase inkubace pro
vrstvy na skle Fourcault a Float, ($S/V=0,71\text{ cm}^{-1}$)

Antibakteriální vlastnosti vrstev TiO_2

(výpal 400 °C, kolonie E.coli)

vrstva TiO_2 (a),

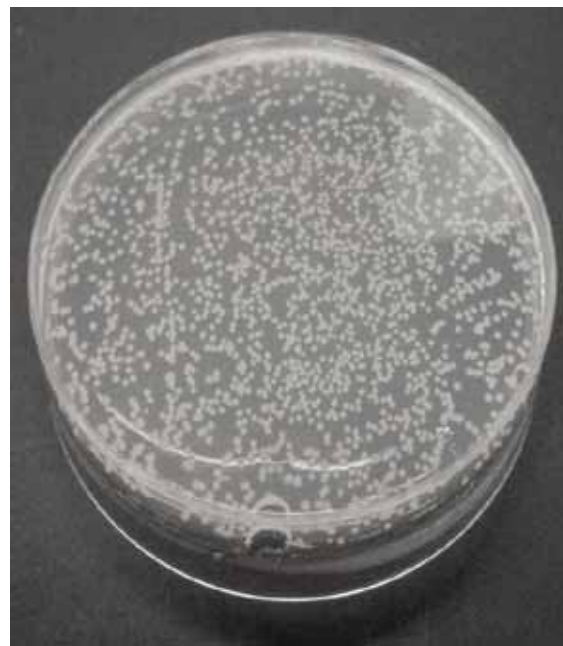
TiO_2+Ag (vodný roztok) (b)

$\text{TiO}_2+\text{Ag}(\text{AcAc})$ (c)

a

b

c

SHRNUTÍ

Oxidické sol-gel vrstvy na sklech a jejich vlastnosti

Za použití metody sol-gel jsme vypracovali metody přípravy vrstev na sklech na bázi SiO_2 a TiO_2 , které mohou :

- zlepšit chemickou odolnost skla**
- vytvořit barevnou vrstvu na povrchu skla**
- ovlivnit reflexi světelného záření na povrchu skla**
- ovlivnit smáčivost povrchu skla**
- rozkládat organické nečistoty ve vodě a vodných roztocích**
- dodat povrchu skla antibakteriální vlastnosti**

Pro dosažení uvedených vlastností je nezbytné použít specifické postupy a podmínky přípravy vrstev.

II. Příprava vrstev na Ti substrátu pro dentální a chirurgické implantáty

- **II.a Antibakteriální a bioaktivní vrstvy připravené metodou sol-gel s obsahem prášků**

- **SiO₂ vrstvy s přísadou Ag a prášků brushitu / monetitu - CaHPO₄·2H₂O / CaHPO₄**
- **TiO₂ vrstvy s přísadou Ag a prášku TCP - Ca₃(PO₄)₂**

II.b Bioaktivní vrstvy připravené srážením z prekalcifikačních roztoků

- precipitace za statických podmínek
- precipitace s využitím ultrazvuku

II.a SiO₂ a TiO₂ vrstvy s Ag částicemi a s Ca - P práškem připravené metodou sol-gel na kovovém substrátu

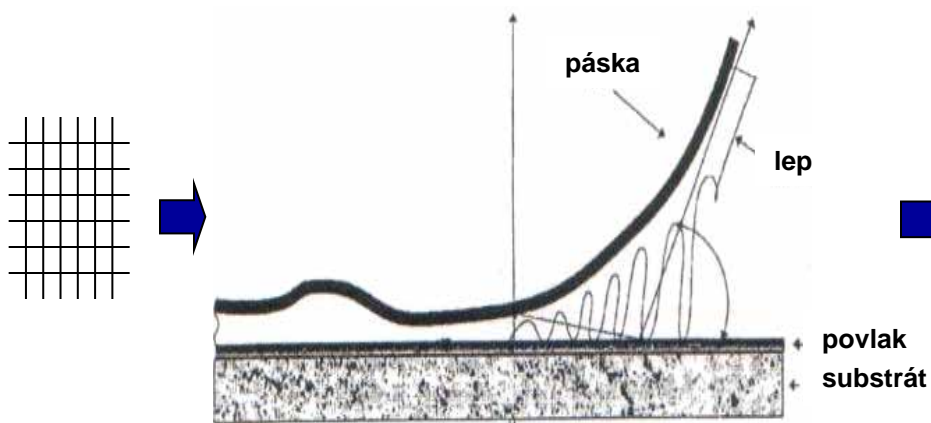
Složení solů:

SiO₂ vrstvy: TEOS, ethanol, 1M HNO₃, voda, AgNO₃,
prášek: brushit, monetit

TiO₂ vrstvy: TiBu, ethanol, acetylaceton, 1M HNO₃,
voda, zahuštěný Ag roztok, prášek: TCP

Měření vybraných vlastností sol-gel vrstev na kovovém substrátu

1. Měření adheze lepící páskou (ASTM D 3359)

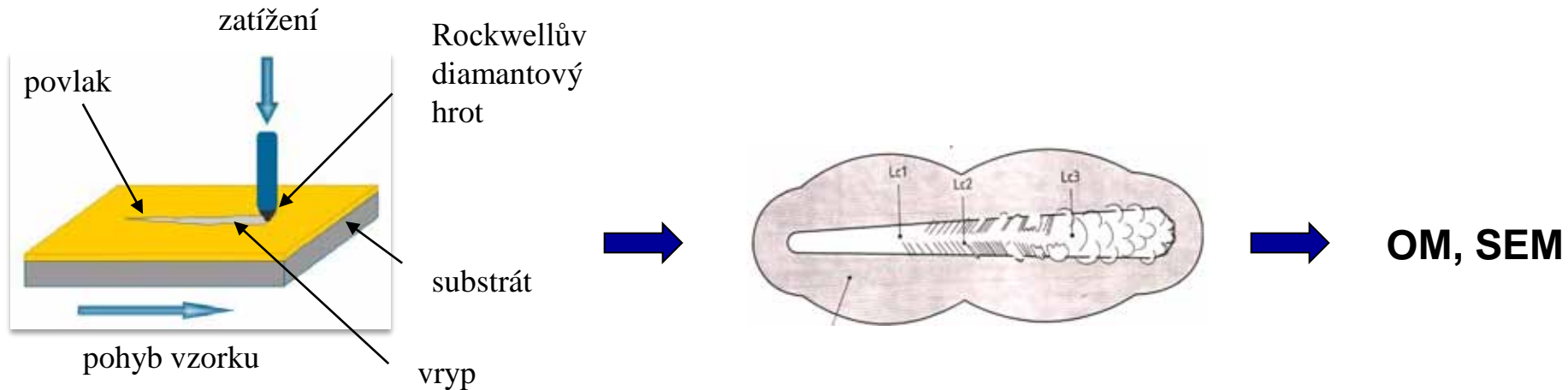
klasifikace	5B	4B	3B	2B	1B	0B
odloupnutá plocha (%)	0	5	5-15	15-35	35-65	nad 65
povrch mřížky						

Výhody: snadné provedení a vyhodnocení

Nevýhody: jenom orientační, vliv lepidla

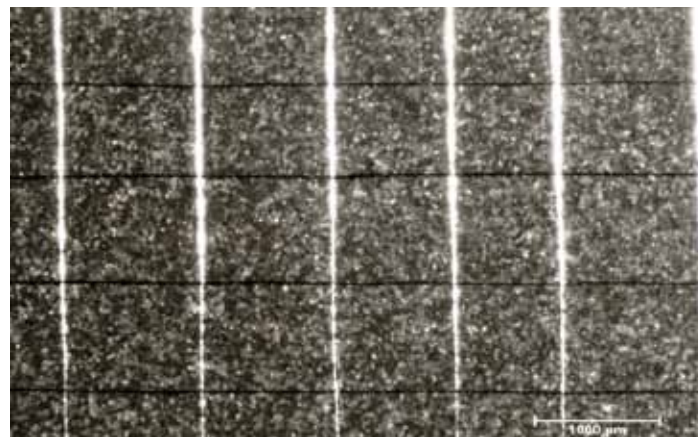
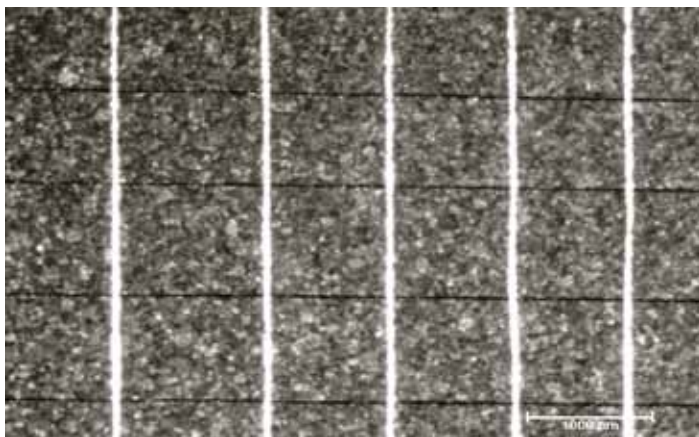
2. Měření adheze vrypovou zkouškou EN 1071-3

- **Nevýhody: obtížněji proveditelný test – nutné přístrojové vybavení**
- **Výhody: tvorba vrypu přístrojem za stejných podmínek**

Charakterizace SiO_2 sol-gel vrstev po *tape* a *scratch* testu

PO TAPE TESTU

1. Ti substrát s SiO_2 -Ag-monetit povlakem

2. Ti substrát s SiO_2 -Ag-brushit povlakem

PO SCRATCH TESTU

0N

40N

80N

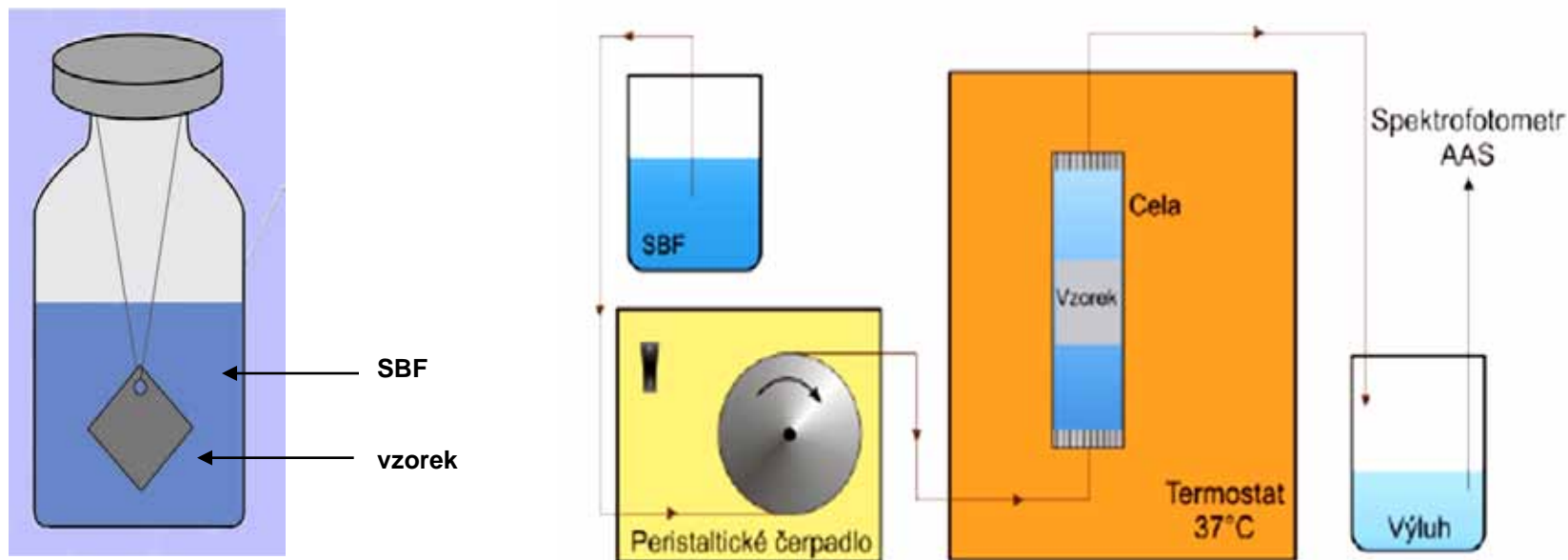
Směr tvorby vrypu a nárůst zatížení

3. Testování bioaktivity *in vitro* (v simulované tělní tekutině)

Statické a dynamické uspořádání

Podmínky testování *in vitro*:

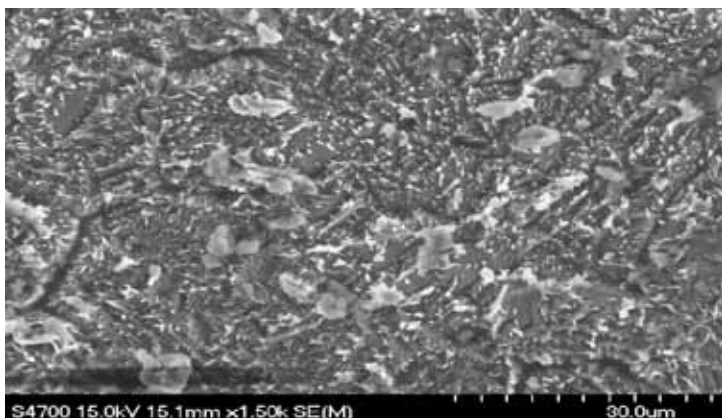
t = 37°C, termostat, doba expozice = 7 až 30 dnů, průtok: 48 ml/ 24 hod

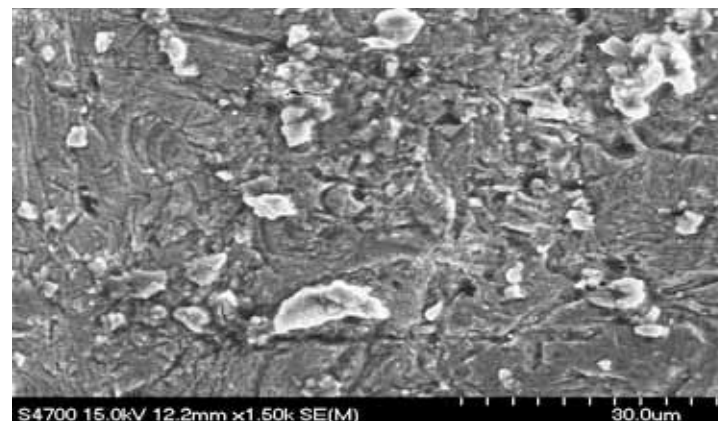
Sledování: - změny povrchu vrstev, hmotnost, celistvost
- analýza výluhů roztoků SBF

Charakterizace SiO_2 sol-gel vrstev po výpalu a statickém *in vitro* testu

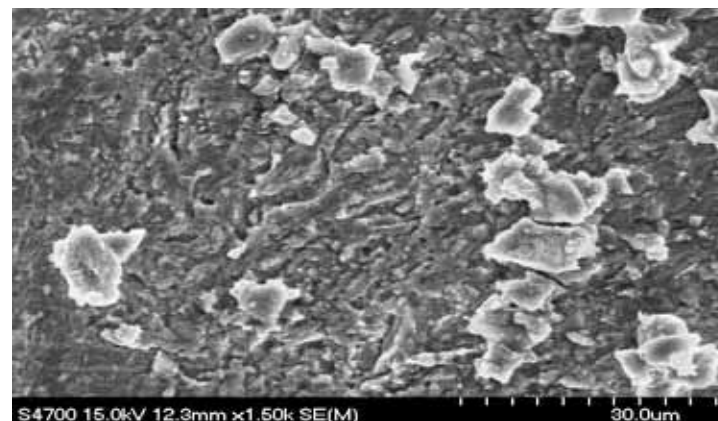
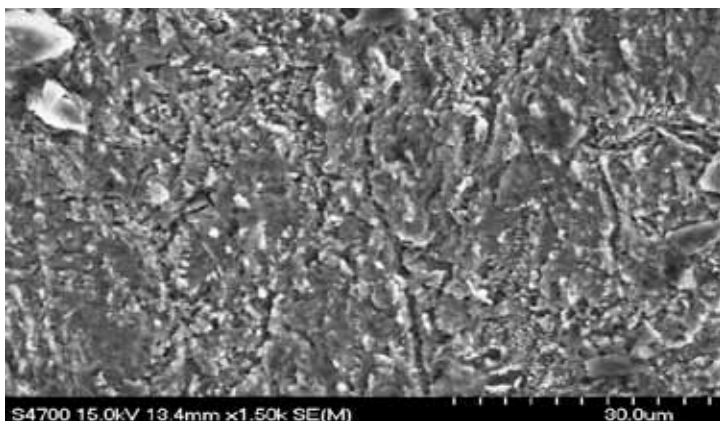
PO VÝPALU

PO IN VITRO TESTU

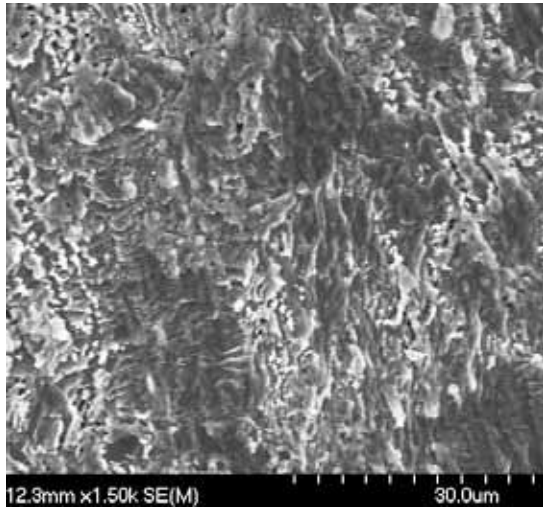
1. Ti substrát s SiO_2 -Ag-monetit povlakem

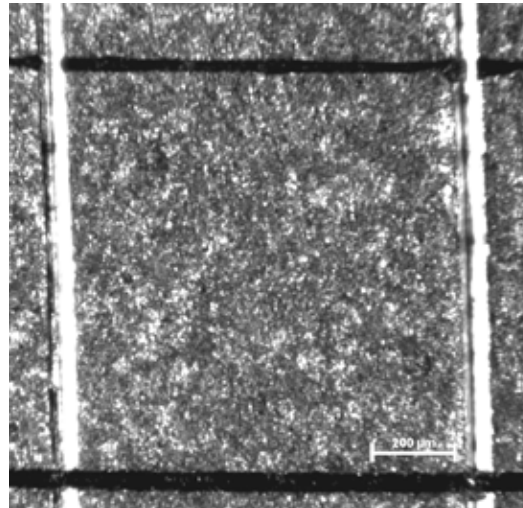
2. Ti substrát s SiO_2 -Ag-brushit povlakem

Charakterizace povrchů TiO₂ sol-gel vrstev

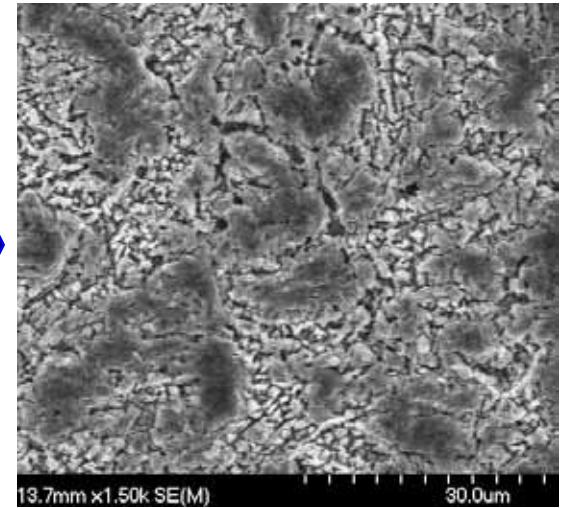
po výpalu

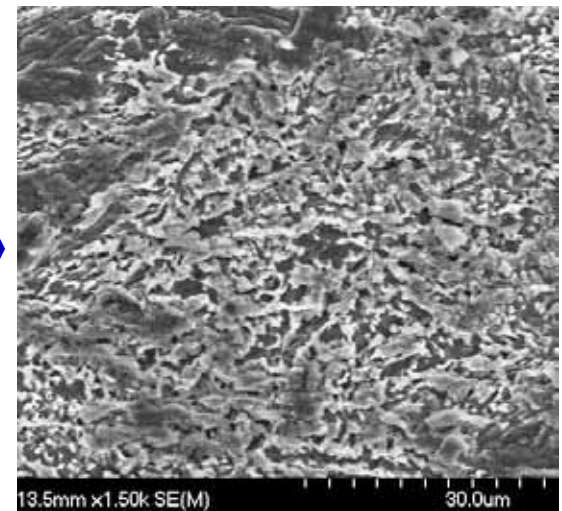
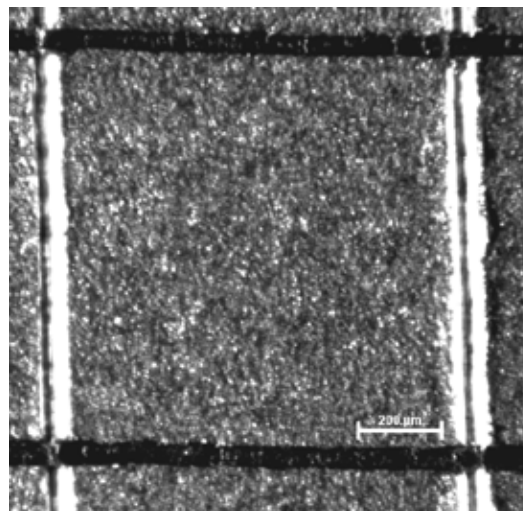
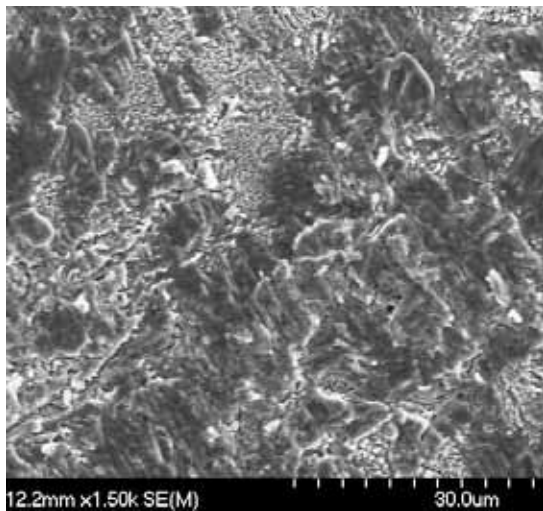
po tape testu

po statickém in vitro testu

3. Ti substrát s TiO₂ -Ag-TCP povlakem a NaOH úpravou

4. Ti substrát s TiO₂ -Ag-TCP povlakem bez NaOH úpravy

Hodnocení baktericidních vlastností SiO_2 sol-gel vrstev

TEST: 2 hod

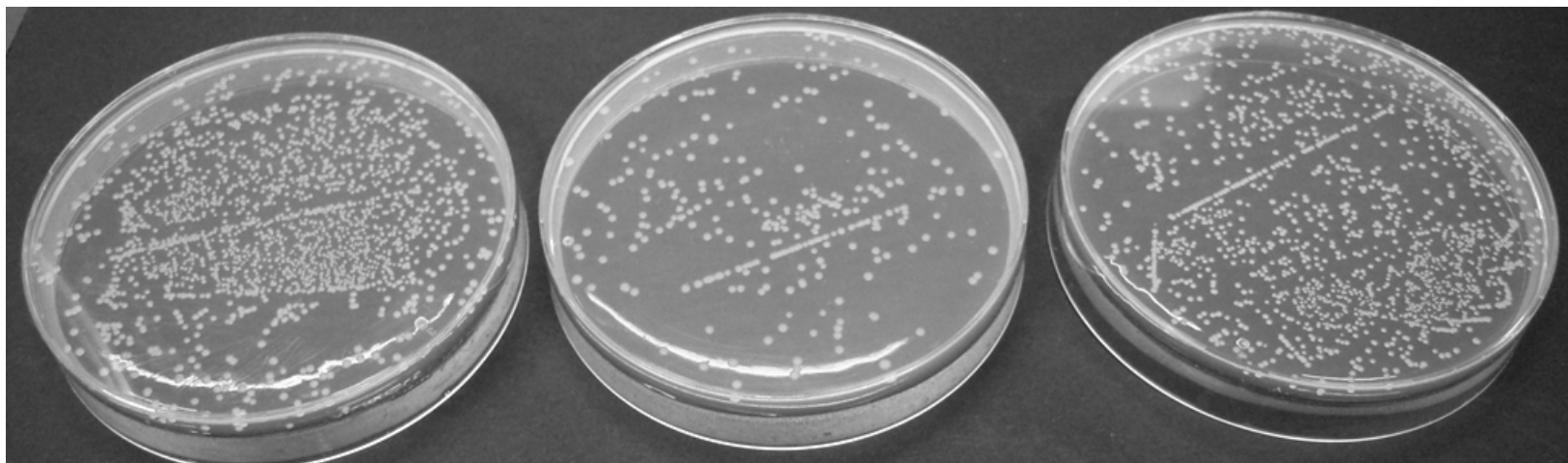

vrstva: SiO_2

SiO_2 - Ag - brushit

SiO_2 - Ag - monetit

TEST: 4 hod

vrstva: SiO_2

SiO_2 - Ag - brushit

SiO_2 - Ag - monetit

Sol-gel vrstvy - závěry

- **Nalezena vhodná metoda pro měření adheze – tape test dle ASTM**
- **Připraveny vrstvy s dostatečnou adhezí**
- **Bioaktivitu sol-gel vrstev bude třeba zvýšit úpravou nanosených vrstev v NaOH**
- **Antibakteriální vlastnosti vrstev SiO₂ lepší při použití brushitu**

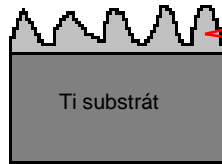
II.B Příprava bioaktivních vrstev prekalcifikační povrchu Ti

- Použitý prekalcifikační roztok SCS 2 :

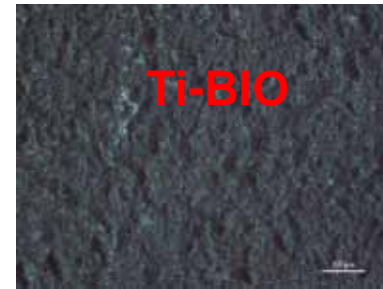
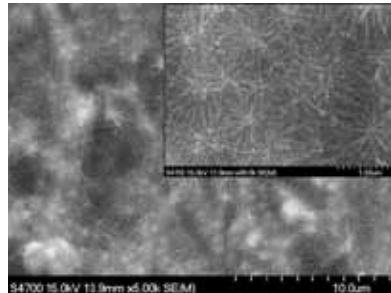
SCS2	Na ⁺	Ca ²⁺	Cl ⁻	H ₂ PO ₄ ⁻	HCO ₃ ⁻
mmol.l ⁻¹	4,0	5,0	10,0	2,5	1,5

- Uspořádání experimentu a podmínky:
  - statické a UTZ uspořádání
  - čerstvý roztok SCS
  - laboratorní podmínky (lab.teplota/40°C v UTZ)
  - poměr S/V = 0,1 cm⁻¹
  - roztok SCS2
  - pH cca 6,5 (lab.tep.)

Mechanická a chemická úprava povrchu Ti

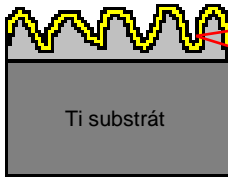

Mechanická úprava + leptání HCl + loužení NaOH = Ti-Bio

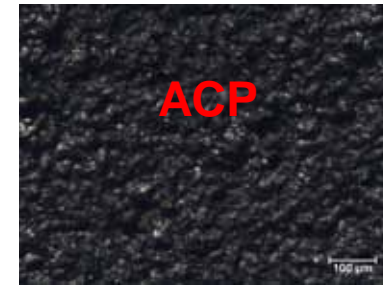
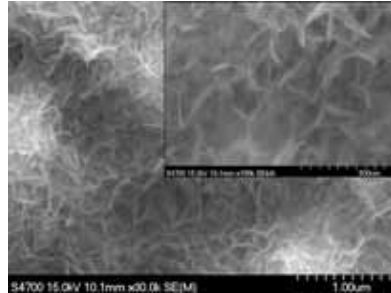

Provedeno firmou
Lasak s.r.o

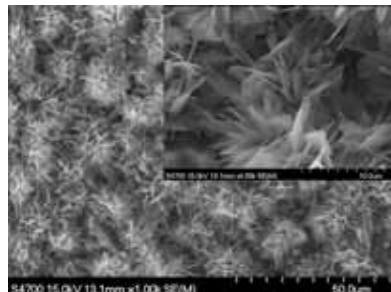
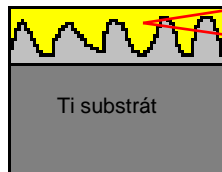
PREKALCIFIKACE

Ti-Bio + ultrazvuková prekalifikace 1hod v SCS

Ti-Bio + statická prekalifikace 24 hod v SCS

Charakterizace povrchů, adheze vrstev

- RTG- difrakční mikroanalýza:
  - krystaly OCP v případě 24 hod v SCS
  - Amorfni Ca/P fáze při kratších expozicích i ultrazvuku (6 hod v SCS a 1hod v UTZ)

•Tape test adheze:

24hod v SCS

1hod v UTZ

- Pro tyto povrchy je metoda testu adheze nevhodná, nelze provést

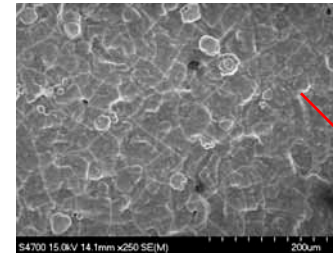
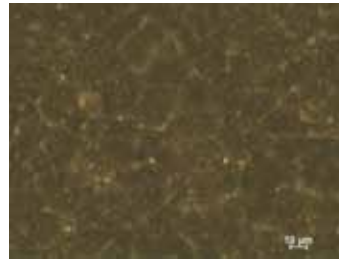
In vitro test v SBF

Studium povrchů:

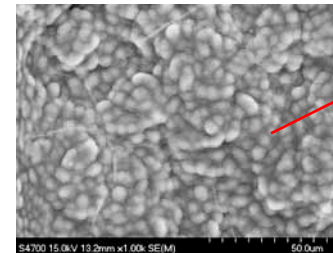
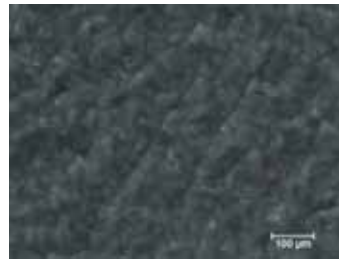
OM

SEM

1hod UTZ
(po 14 dnech v SBF)

24hod SCS
(po 14 dnech v SBF)

HAp fáze
(RTG)

Hmotnostní přírůstky po dynamickém testu *in vitro*:

Předchozí úprava	Rychlost růstu [mg.cm ⁻² .den ⁻¹]
0hod v SCS (Ti-Bio)	0,0134
6hod v SCS	0,1301
24hod v SCS	0,1148
1hod v UTZ	0,1110

- téměř shodné chování vzorků prekalifikovaných 1hod v UTZ a 24hod staticky v SCS

Prekalcifikace - závěry

- Ultrazvukově připravená vrstva dokonale kopíruje povrch substrátu (Ti-Bio), dochází k inkorporaci fosforečnanů vápenatých (ACP) do struktury TiO_2 -gelu
- Staticky připravená vrstva 24hod v SCS vykazuje 100% adhezi k povrchu
- *In vitro* testy za dynamických podmínek prokázaly možnou bioaktivitu všech prekalcifikovaných vrstev (vznik HAp) a velmi podobné chování vzorků 24-SCS a 1-UTZ při *in vitro* testu
- Ultrazvuková příprava výrazně zkrátí čas přípravy kalcifikační vrstvy, nedochází k rozměrovým změnám
- Prekalcifikace řádově urychluje precipitaci HAp
- Vrstvy jsou kostními buňkami tolerovány, pouze vrstva 24-SCS s krystaly OCP na povrchu byla lehce toxická

Děkuji za pozornost a těšíme se na spolupráci

www.usk.cz

Děk za finanční podporu výzkumu v rámci NPV II patří MPO a Lasak spol. s r.o.